

คู่มือ

การจัดงานศพแบบไทย

กองการเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี

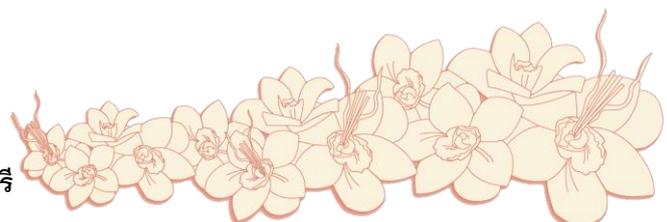
คำนำ

การจัดงานศพแบบไทย ผู้จัดจะต้องมีความรู้ในการดำเนินงานและขั้นตอนต่างๆ ตามพิธีการทางศาสนา การจัดงานศพแบบไทยถือได้ว่ายังมีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทราบในการดำเนินงานและขั้นตอนการจัดงานที่ถูกต้องตามแบบประเพณีไทย

กองการเจ้าหน้าที่ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดงานศพแบบไทย จึงได้ทำการรวบรวมความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี ตลอดจนผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดงานศพแบบไทยให้ประสบผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี

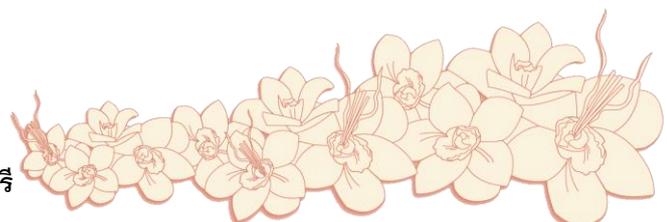
กองการเจ้าหน้าที่
ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร
มีนาคม ๒๕๖๔

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ภาคผนวก	ค
บทนำ	๑
วัตถุประสงค์ในการจัดทำคู่มือ	๑
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๑
ทำอย่างไรเมื่อมรการตาย	๒
พิธีงานศพ	๓
- ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ	๓
๑. การแจ้งตาย	๓
- การเสียชีวิต ณ โรงพยาบาล	๓
- การเสียชีวิต ณ บ้าน	๔
- การเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุ หรือ ถูกฆาตกรรม	๔
- เตรียมหลักฐานแจ้งการตาย	๕
๒. การนำศพไปวัด	๖
๓. การอาบน้ำศพ	๗
๔. การรดน้ำศพ	๗
๕. การจัดศพลงหีบ	๙
๖. การจัดตั้งศพ	๙
การจัดงานบำเพ็ญกุศลการสวดพระอภิธรรม	๑๐
การบรรจุเก็บศพ	๑๑
ขั้นตอนการปฏิบัติในพิธีบรรจุศพ	๑๑
การฃาปนกิจ	๑๒
การบำเพ็ญกุศลหน้าศพ	๑๒
เคลื่อนศพไปเมรุ	๑๓
พิธีแห่ศพเวียนเมรุ	๑๓
การทอดผ้าบังสุกุล	๑๓
วิธีปฏิบัติการเผาศพ	๑๔
เผาจริง - เผาหลอก	๑๔ - ๑๕
การเก็บอัฐิ	๑๖
พิธีสามหาบ	๑๗
บรรจุอัฐิ	๑๗
ลอยอังคาร	๑๗

ภาคผนวก

ตัวอย่างใบมรณบัตร , หนังสือรับรองการตายในโรงพยาบาล
ตัวอย่างบทพิธีกรรมงานฌาปนกิจ
บรรณานุกรม

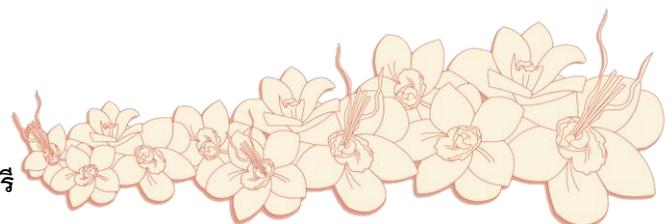
ค

หน้า

๕

๑๘ - ๑๙

๒๒

บทนำ

ความเป็นมา

กองการเจ้าหน้าที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี โดยให้ความรู้ด้านวิชาการที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานซึ่งรูปแบบจะเป็นลักษณะของการจัดโครงการฝึกอบรม หรือการให้ความรู้ผ่านทางโซเชียลในรูปแบบต่างๆ นอกจากการฝึกอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแล้วนั้น การให้ความรู้ นอกเหนือจากงานที่ต้องปฏิบัติ แต่เป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรหรือสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ เช่น ความรู้ทางด้านประเพณีวัฒนธรรมการจัดงานศพแบบไทย การบำเพ็ญกุศลให้กับผู้เสียชีวิตซึ่งอาจจะเป็นบุคลากรหรือบิดามารดา เพื่อเป็นการร่วมไว้อาลัยในวาระสุดท้ายของผู้ล่วงลับและเป็นเกียรติแก่เจ้าภาพแล้ว งานศพถือได้ว่าเป็นประเพณีที่มีเวลาเตรียมตัวน้อยที่สุดจากบรรดางานต่างๆ ทางศาสนา ซึ่งในสถานการณ์ขณะนั้นเจ้าภาพบางรายไม่สามารถที่จะกำหนดลำดับขั้นตอนในการจัดงานศพได้ เนื่องจากปัญหาหลายประการ อาทิ ไม่มีผู้มีความรู้แนะนำเกี่ยวกับการจัดงานศพ หรือมีญาติพี่น้องอยู่ห่างไกลกันต้องดำเนินการโดยลำพัง

ดังนั้น ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ให้กับบุคลากร จึงได้จัดทำคู่มือการจัดงานศพแบบไทยเพื่อมุ่งหวังจะให้ผู้ที่ต้องดำเนินงานจัดงานศพมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวได้ง่ายขึ้น ถึงแม้ว่าในโลกแห่งโซเชียลจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลายช่องทางก็ตาม แต่เพื่อเปิดโอกาสให้กับกลุ่มคนบางรายที่ไม่สามารถเข้าถึงช่องทางแห่งโลกโซเชียลนี้ได้ ผู้ดำเนินการจึงเห็นว่าการจัดทำคู่มือการจัดงานศพแบบไทยจะทำให้ทุกคนมีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา ซึ่งคู่มือจะกล่าวถึงข้อมูลในเชิงปฏิบัติการดำเนินงานขั้นต้นตั้งแต่การเตรียมหลักฐานแจ้งการตาย จนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือการนำอัฐิไปลอยอังคารได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ข้าราชการ ข้าราชการครู ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดงานศพแบบไทย
๒. เพื่อให้ข้าราชการ ข้าราชการครู ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี มีความเข้าใจกระบวนการและขั้นตอนการจัดงานศพแบบไทย

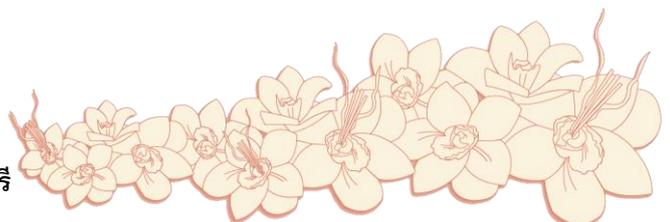
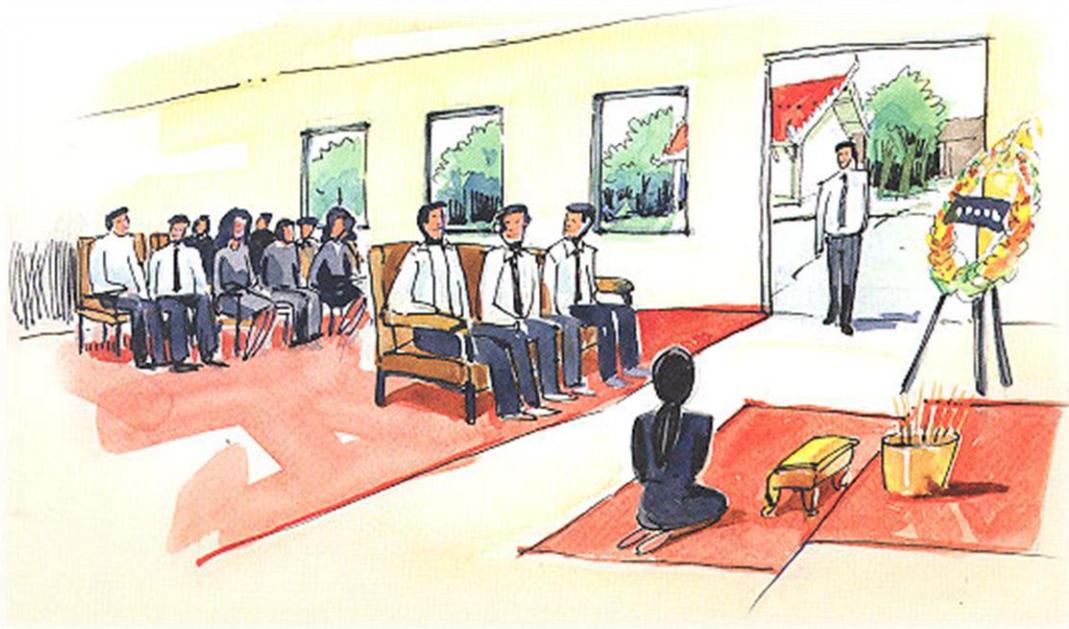
ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ข้าราชการ ข้าราชการครู ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดงานศพแบบไทย
๒. ข้าราชการ ข้าราชการครู ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี สามารถนำคู่มือไปใช้ในการเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ และดำเนินการจัดงานศพแบบไทยได้

ทำอะไรเมื่อมีการ “ตาย”

ด้วยสังคมมองว่าการตายเป็นเรื่องไกลตัว แม้แต่จะพูดคำว่า “ตาย” ยังเห็นว่าเป็นเรื่องต้องห้ามหรืออับมงคล ความรู้เรื่องการจัดการเกี่ยวกับการตาย จึงเป็นเรื่องห่างไกลยิ่งกว่า แต่เรื่องเช่นนี้ “รู้ไว้ชัวร์” เพราะสักวันหนึ่งเมื่อถึงวันที่สูญเสียคนใกล้ชิด จะได้ไม่มีนงตั้งตระหนกจนทำอะไรไม่ถูก เมื่อมีการตายเกิดขึ้น ภาระหน้าที่ของญาติพี่น้องคือ ดำเนินการ เพื่อให้การตายของคนผู้นั้นมีผลทางกฎหมาย ก่อนเคลื่อนย้ายศพไปประกอบพิธีทางศาสนา โดยกฎหมายระบุว่า เมื่อมีการตาย ไม่ว่าจะตาย ในบ้านหรือนอกบ้าน ไม่ว่าจะตายโดยสาเหตุธรรมชาติหรือผิดธรรมชาติ ญาติผู้ตายหรือผู้พบศพจะต้องแจ้งการตายนั้นกับนายทะเบียนท้องถิ่น ที่มีชื่อผู้ตายอยู่ในทะเบียนบ้านหรือในพื้นที่ที่พบศพ จากนั้นสำนักงานทะเบียนท้องถิ่น จะออกใบมรณบัตรเป็นหลักฐานการตาย เพื่อนำไปใช้ในการเคลื่อนย้ายศพ การทำพิธีศพ การขอรับสิทธิประโยชน์และยกเล็ก เอกสารสัญญาต่างๆ ของผู้ตาย เช่น ประกันชีวิต การปิดบัญชีธนาคาร เป็นต้น ทั้งนี้ การแจ้งตายต้องดำเนินการภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับตั้งแต่เวลาตายหรือเวลาที่พบศพ

พิธีงานศพ

ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ

หลังจากมีการเสียชีวิต รายละเอียดของลำดับขั้นตอนการปฏิบัติที่ญาติควรทราบเกี่ยวกับพิธีงานศพมีดังต่อไปนี้

๑. การแจ้งตาย
๒. การนำศพไปวัด
๓. การอาบน้ำศพ การรดน้ำศพ
๔. การจัดงานบำเพ็ญกุศลสวดอภิธรรม
๕. การบรรจุเก็บศพ
๖. การฃาปนกิจศพ
๗. การเก็บอัฐิ
๘. การลอยอังคาร

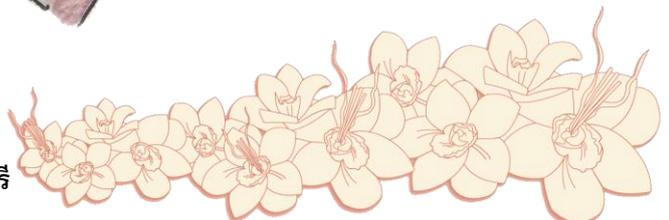

๑. การแจ้งตาย

การเสียชีวิต ณ โรงพยาบาล

โรงพยาบาลจะออกใบรับรองแพทย์ให้ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงเหตุการณ้ตาย แล้วนำใบรับรองแพทย์พร้อมบัตรประจำตัวประชาชนของผู้เสียชีวิตไปยังสำนักงานทะเบียนท้องถิ่น หรือที่ทำการเขต (อำเภอ) ในเขตที่โรงพยาบาลนั้นตั้งอยู่ เพื่อขอรับใบมรณบัตร แต่โรงพยาบาลบางแห่งจะออกใบมรณบัตรให้เอง หรือช่วยดำเนินการให้เพื่ออำนวยความสะดวก โดยญาติของผู้เสียชีวิต จะต้องนำทะเบียนบ้านไปให้โรงพยาบาลด้วย

ขอรับหนังสือรับรองการตายจากโรงพยาบาล

การเสียชีวิต ณ บ้าน

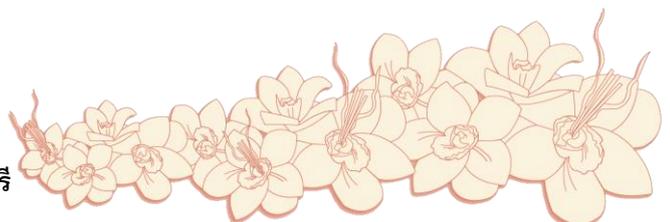
เจ้าของบ้านหรือผู้แทนเจ้าของบ้าน จะต้องไปแจ้งการตายต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อออกใบรับรองการตาย และนำไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น (แพทย์ประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน) ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเขตที่บ้านเรือนนั้นตั้งอยู่ ภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลาตาย หรือพบศพ เพื่อขอใบมรณบัตร

การเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุ หรือ ถูกฆาตกรรม

เจ้าบ้านหรือผู้ไปตายหรือผู้พบศพ จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาชันสูตรศพ เพื่อทำหลักฐานการเสียชีวิต ภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาตายหรือพบศพโดยระหว่างเจ้าหน้าที่หรือแพทย์ได้ตรวจศพแล้ว ญาติผู้เสียชีวิตจะต้องไปขอหลักฐานจากเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งขอใบชันสูตรศพจากแพทย์ เพื่อนำไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นในการขอใบมรณบัตร โดยแจ้งด้วยว่าจะนำศพไปบำเพ็ญกุศล ณ วัดใด โดยระบุในช่องที่ว่า เผา ฝัง เก็บ หรืออุทิศ

การแจ้งตายและขอใบมรณบัตรจากสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นภายใน ๒๔ ชั่วโมง ควรรีบทำ เพราะต้องใช้ใบมรณบัตรประกอบการขอรับศพ และนำศพไปประกอบพิธีที่วัด

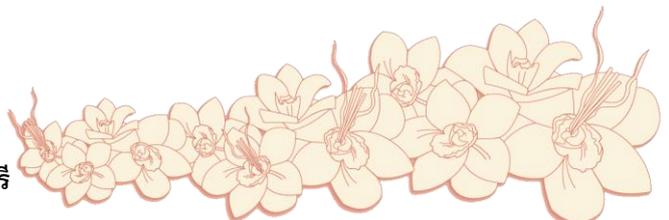
เตรียมหลักฐานแจ้งการตาย

การแจ้งการตายในทุกกรณี ผู้แจ้งจะต้องมีหลักฐานดังนี้

- บัตรประจำตัวประชาชนผู้แจ้ง
- สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่ผู้ตายมีชื่อ และรายการบุคคล (ถ้ามี)
- หนังสือรับรองการตาย (ทร.๔/๑) จากโรงพยาบาล แพทย์ประจำโรงพยาบาลผู้ดูแลก่อนตายจะเป็นผู้ออกหนังสือรับรองการตายให้
- นำหลักฐานข้างต้นไปยัง ณ สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น

ตัวอย่างใบมรณบัตร (ทร.๔ ตอน ๑)

ตัวอย่างหนังสือรับรอง การตายในโรงพยาบาล

๒. การนำศพไปวัด

เมื่อติดต่อด่วนที่จะนำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศลเรียบร้อยแล้ว การนำศพไปวัดอาจติดต่อขอให้ทางวัดจัดรถไปรับศพสถานที่จัดงานศพ ส่วนใหญ่เป็นวัดใกล้บ้านหรือบ้านของผู้ตาย หรือแจ้งความประสงค์กับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ขอให้จัดรถส่งศพให้และนิมนต์พระสงฆ์ ๑ รูป มาชักศพที่จะเคลื่อนไปสู่วัดที่นำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศล * ก่อนที่จะนำศพไปวัดควรจัดเตรียมเสื้อผ้าจากทางบ้านหรือโรงพยาบาลให้เรียบร้อยแล้ว พร้อมจัดเตรียมผ้าแพรสำหรับคลุมศพและรูปภาพที่จะตั้งหน้าศพ

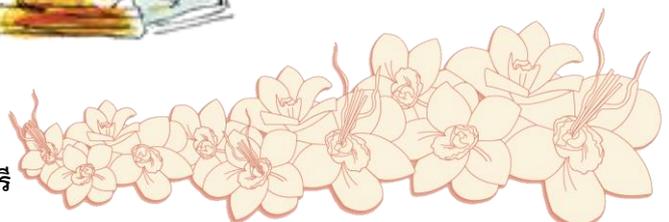
กำหนดวันเวลารดน้ำศพ จำนวนวันสวดอภิธรรมศพ และวันฌาปนกิจ

แจ้งข่าวการตายให้กับญาติ ผู้ร่วมงาน เพื่อน หรือคนที่รู้จักมักคุ้นกันกับผู้ตาย

จัดเตรียมงานเรื่องช่างภาพ/พิธีกร/คนบวชหน้าไฟ/คนเขียนและอ่านคำไว้อาลัย/ของชำร่วย/เครื่องไทยธรรมประกอบพิธีและเงินทำบุญ

๓. การอาบน้ำศพ

เป็นการชำระร่างกายศพให้สะอาด และแต่งตัวให้ผู้เสียชีวิต ถือว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว เป็นหน้าที่ของบุตรธิดา โดยเฉพาะ ไม่นิยมเชิญคนภายนอก

- การอาบน้ำให้ศพกระทำด้วยน้ำอุ่นก่อนแล้วล้างด้วยน้ำเย็น ฟอกสบู่ ชัดถูร่างกายศพให้สะอาด
- เมื่ออาบน้ำศพเสร็จแล้ว ก็เอาขมิ้นทาตามร่างกาย ตลอดถึงฝ่ามือฝ่าเท้าและประพรมด้วยน้ำหอม
- ถ้าเป็นศพที่ตนเคารพนับถืออย่างยิ่ง เช่น บิดา มารดา ฯลฯ ก็นิยมเอาผ้าขาว หรือ ผ้าเช็ดหน้า ซับโบหน้าฝ่ามือทั้งสองข้างและฝ่าเท้าทั้งสองข้าง เพื่อถอดเอารอยฝ่ามือและฝ่าเท้า ไว้กราบไหว้บูชา หรือใช้เป็นประเจียด

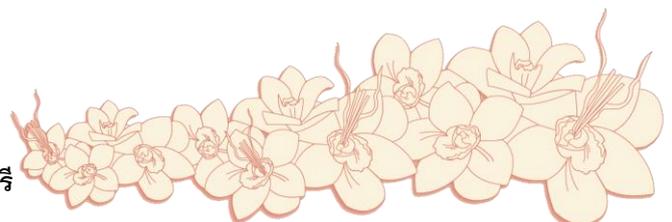
- ต่อจากนั้นก็แต่งตัวศพ ตามฐานะของผู้ตาย เช่น เป็นข้าราชการก็แต่งเครื่องแบบเป็นต้น
- เมื่อแต่งตัวศพเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนำศพขึ้นนอนบนเตียงสำหรับรอกการรดน้ำต่อไป

๔. การรดน้ำศพ

การตั้งเตียงรดน้ำศพ นิยมตั้งเตียงไว้ด้านซ้ายของโต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัย โดยตั้งโต๊ะหมู่บูชาไว้ด้านบนศีรษะของศพ นิยมให้ศพนอนหงายหันด้านขวามือของศพ หรือด้านปลายเท้าของศพให้อยู่ทางผู้ที่มาแสดงความเคารพ และใช้ผ้าห่มใหม่ๆ หรือผ้าแพรคลุมตลอดร่างศพนั้นโดยเปิดหน้าและมือขวาไว้เท่านั้น

- เจ้าภาพควรเตรียมน้ำอบ น้ำหอม พร้อมขันใส่น้ำผสมน้ำอบน้ำหอม และขันเล็กสำหรับตักน้ำยื่นให้แขก และขันขนาดใหญ่มีพานรองรับน้ำที่รดมือศพด้วย หรือจะขอร้องให้ทางเจ้าหน้าที่ฌาปนสถานจัดเตรียมให้ก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน

๔.การรดน้ำศพ (ต่อ)

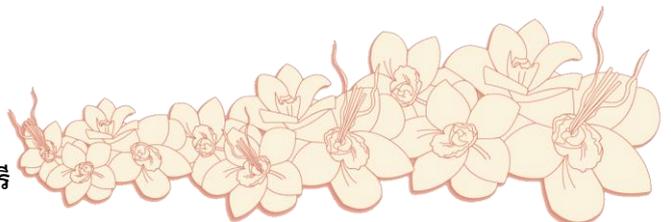
- ก่อนจะเริ่มพิธีรดน้ำศพนั้น นิยมให้เจ้าภาพ หรือเชิญผู้มีอาวุโสเป็นประธานในพิธีจุดเครื่องบูชาพระรัตนตรัยก่อนแล้วจุดเครื่องทองน้อย (หรือธูปเทียน) ทางด้านศีรษะศพ แล้วจึงเริ่มพิธีรดน้ำศพต่อไป โดยเวลาที่นิยมในการรดน้ำศพโดยทั่วไปคือเวลา ๑๖.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
- นิยมให้ลูกหลาน ผู้ใกล้ชิด ทำการรดน้ำศพเสียก่อน ถึงเวลาเชิญแขกเพื่อมิให้ค้ำคั่งเสียเวลารอคอยของแขกผู้มาแสดงความเคารพ
- เจ้าภาพควรจัดคนให้ทำหน้าที่คอยรับรองและเรียนเชิญแขกเข้ารดน้ำศพโดยนิยมให้ลูกหลาน หรือญาติฝ่ายเจ้าภาพทำหน้าที่
- เมื่อแขกรดน้ำศพหมดแล้ว จึงเชิญท่านผู้มีอาวุโสสูงสุดที่อยู่在那นั้น เป็นผู้แทนรดน้ำศพด้วยน้ำหลวงอาบศพ หรือเป็นผู้รดน้ำศพเป็นคนสุดท้าย
- เมื่อท่านผู้มีอาวุโสสูงสุดที่อยู่在那นั้น ได้รดน้ำหลวงอาบศพหรือได้รดน้ำศพแล้วถือกันว่าเป็นอันเสร็จพิธีรดน้ำศพ ไม่นิยมให้ผู้ใดผู้หนึ่งรดน้ำศพอีกต่อไป

หน้าที่ประธานในพิธีรดน้ำหลวงอาบศพ

หน้าที่ประธานในพิธีรดน้ำหลวงอาบศพ ก่อนจะได้รับน้ำหลวงจากเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง ต้องถวายค่านับไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประทับอยู่ ๑ ครั้ง ก่อนรับน้ำหลวงอาบศพจากเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง เมื่อรับแล้ว ให้น้ำหลวงอาบศพ โดยเทตรงบริเวณทรวงอกศพ แล้วจึงรดน้ำขมิ้นกับน้ำอบไทย จากนั้นถวายความเคารพในทิศทางเดิม เป็นอันเสร็จพิธี

วิธีปฏิบัติในการรดน้ำศพ

- ถ้าเป็นคฤหัสถ์ ซึ่งมีอาวุโสสูงกว่าตน ก่อนจะทำพิธีรดน้ำศพ นิยมนั่งคุกเข่า น้อมด้วยยกมือไหว้พร้อมกับนึกขอขมาโทษต่อศพนั้นว่า “กายะกัมมัง วะจิกัมมัง มะโนกัมมัง อะโหสิกัมมัง โทตุ” (ข้าพเจ้าได้ล่วงเกินต่อท่าน ทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดี ทางใจก็ดี ขอท่านโปรดโหสิกรรมให้แก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด)
- เมื่อยกมือไหว้ขอขมาโทษต่อศพจบแล้ว ก็ถือภาชนะสำหรับรดน้ำด้วยมือทั้งสอง เทน้ำลงที่ฝ่ามือขวาของศพ พร้อมกับนึกในใจว่า “อิหัง มะตะกะสะระริรัง อิติญจิติตะกัง วิยะ อโหสิกัมมัง” (ร่างกายที่ตายไปแล้วนี้ ย่อมเป็นอโหสิกรรม ไม่มีโทษเหมือนน้ำที่รดแล้วฉนั้น)
- เมื่อรดน้ำศพเสร็จแล้ว นิยมน้อมตัวลงยกมือไหว้พร้อมกับอธิษฐานว่า “ขอจงไปสู่สุคติฯเถิด”

๕.การจัดศพลงหีบ

เมื่อเสร็จพิธีรดน้ำศพแล้ว สำหรับการจัดศพลงหีบนั้น นิยมมอบให้เจ้าหน้าที่ของวัด เป็นผู้ทำพิธีกรรมต่างๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย แล้วจะได้ตั้งบำเพ็ญกุศลศพต่อไป สำหรับศพที่ได้รับพระราชทานโกศหรือหีบหลวง ทางเจ้าหน้าที่จากสำนักพระราชวังเป็นผู้ดำเนินการ

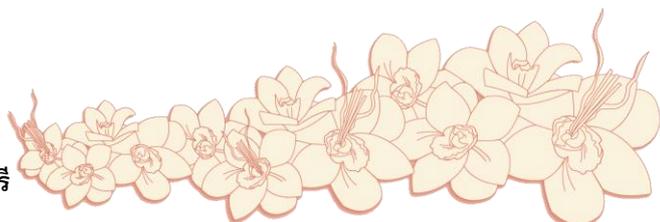

๖.การจัดตั้งศพ

- เมื่อตั้งศพและจัดดอกไม้รูปเทียนเคารพศพไว้เรียบร้อยแล้ว ให้ตามไฟ (คือให้ตั้งตะเกียงมีโคมและหรีไฟไว้ที่ปลายเท้าศพ ๑ ที่)

- ในพิธีทางราชการ เมื่ออาบน้ำศพและบรรจุศพลงหีบ น้ำขึ้นตั้งเรียบร้อยแล้ว จะนิมนต์พระสงฆ์ ๑๐ รูป (หรือ ๒๐ รูป) สดับปกรณ์ (บังสุกุล) จบแล้วถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพและญาติๆ กรวดน้ำเป็นอันเสร็จพิธี

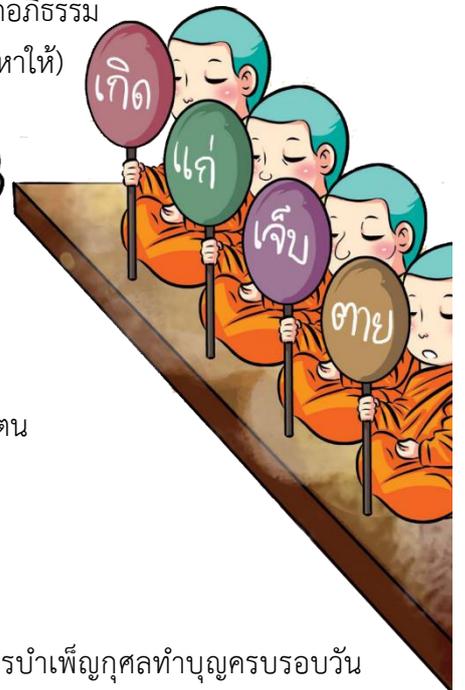
- สำหรับศพชาวบ้านทั่วไป ปัจจุบันนิยมนิมนต์พระสงฆ์ ๑ รูป (หรือหลายรูปก็ได้แต่ศรัทธาของเจ้าภาพ) เมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้ว เจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุลบนหีบศพหรือบนที่ที่เตรียมไว้ นิมนต์พระสงฆ์ชกผ้าบังสุกุล (จะเป็นผ้าไตรจีวร สบง ผ้าเช็ดตัว หรือผ้าเช็ดหน้าก็ได้) เมื่อพระสงฆ์ชกผ้าบังสุกุลแล้ว ก็ถือเป็นอันเสร็จพิธีการจัดศพ

การจัดงานบำเพ็ญกุศลการสวดพระอภิธรรม

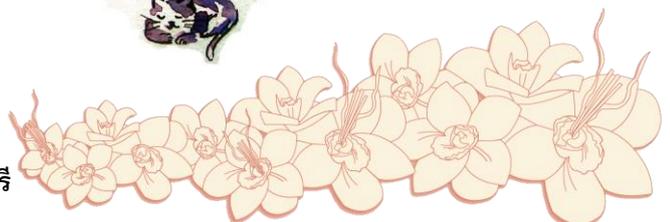

- การสวดพระอภิธรรมประจำคืน หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “สวดหน้าศพ” นิยมเริ่มจัดทำตั้งแต่วันตั้งศพเป็นต้นไปทุกคืน
- โดยจะนิยมสวด ๑ คืน ๓ คืน ๕ คืน ๗ คืน (ในบางรายหลังจากทำบุญ ๗ วันแล้วอาจจะสวดพระอภิธรรม สัปดาห์ละ ๑ วัน จนครบ ๑๐๐ วัน หรือจนถึงวันฌาปนกิจศพ)
- ตามประเพณีนิยมแต่โบราณ จะนิมนต์พระสวดอภิธรรม ๔ รูป และสวด ๔ จบ พระสงฆ์จะลงสวดเวลาตามแต่ละท้องถิ่น (ปกติจะนิยมเริ่มตั้งแต่วเวลา ๑๙.๐๐ น.)
- ต้องจัดให้มีเครื่องไทยธรรมพร้อมผ้าสบงเพื่อถวายพระสวดอภิธรรม และบังสุกุลให้ผู้เสียชีวิต (ปัจจุบันทางฌาปนสถานหรือทางวัด จะมีบริการจัดทำให้)
- ปัจจัยถวายพระ ๔ รูป ตามแต่จะศรัทธา
- ตามประเพณีนิยมมักมีอาหารว่างเลี้ยงแขกที่มาฟังสวดทุกคืน
- ถ้าผู้ตายเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือเป็นที่เคารพนับถือของคนทั้งหลาย นิยมเปิดโอกาสให้มีการจองเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลอุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูตเวทีต่อท่านผู้มีพระคุณ หรือมีอุปการคุณแก่ตน ตามประเพณีนิยมของสังคม

การจัดงานทำบุญ

- ตามประเพณีไทย ก่อนที่จะทำการฌาปนกิจศพ จะมีการบำเพ็ญกุศลทำบุญครบรอบวันตาย (ครบ ๗ วัน ครบ ๕๐ วัน ครบ ๑๐๐ วัน) แต่ปัจจุบันจะนิยมจัดงานบำเพ็ญกุศล ๗ วัน
- ส่วนมากจะนิมนต์พระสงฆ์ โดยสวดพระพุทธรูปและฉันทะ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย (โดยญาติจัดอาหาร จัดเครื่องสังฆทานไทยธรรมมาเอง หรือให้ฌาปนสถานหรือทางวัดดำเนินการแทนก็ได้)

การบรรจุเก็บศพ

- การบรรจุเก็บศพ จะกระทำในวันสุดท้ายของการสวดพระอภิธรรม โดยสวดจบสุดท้ายเสร็จแล้วจะนำศพไปเก็บที่สุสาน หรือศาลา หลังจากสวดพระอภิธรรมตามกำหนดแล้ว หากญาติประสงค์จะเก็บศพไว้ก่อน เพื่อรอญาติหรือรอโอกาสอันเหมาะสม ที่จะทำการจาปนกิจหรือบรรจุศพฝังไว้ในสุสานต่อไป

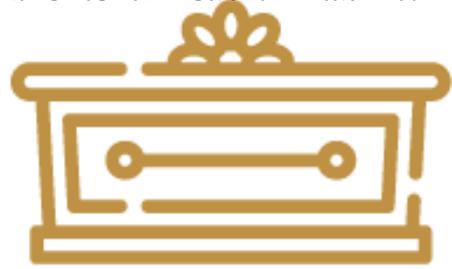
- ญาติจะกำหนดเองว่าจะเก็บศพวันใด ก็วัน โดยทำการตกลงกับทางวัดหรือจาปนสถาน

- ญาติจะต้องเตรียมผ้าไตร ดอกไม้ ธูป เทียน ลูกดินห่อด้วยกระดาษสีขาว-ดำ ใส่ถาดไว้เพื่อแจกแขกผู้มาร่วมงานคนละก้อน จะมีดอกไม้ด้วยก็ได้

(ปัจจุบัน ส่วนมากทางวัดหรือทางจาปนสถาน จะมีบริการจัดทำให้)

- นิมนต์พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล ๑ รูป

ไว้ในวันสุดท้ายของการสวดพระอภิธรรมเพื่อดำเนินการดำเนินการบรรจุศพไว้ โดยประสานงานกับทางเจ้าหน้าที่ของวัดหรือจาปนสถาน

ขั้นตอนการปฏิบัติในพิธีบรรจุศพ

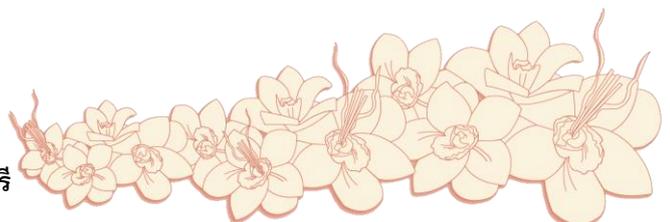
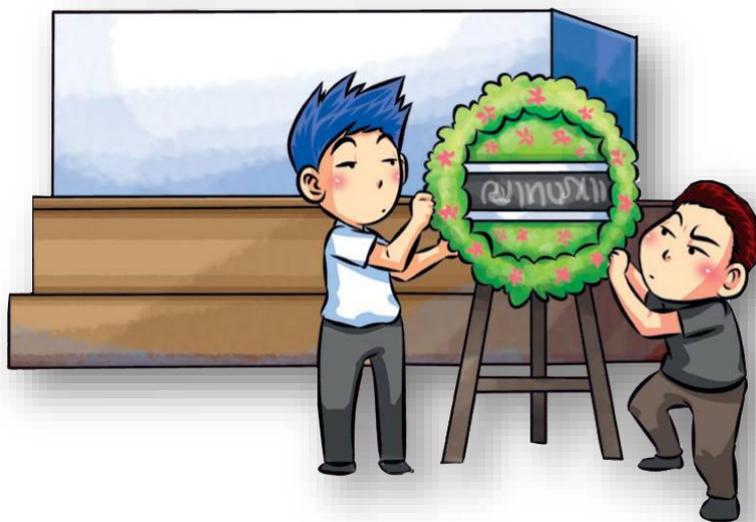
- เจ้าหน้าที่จัดสถานที่ประกอบพิธีบรรจุศพ ณ บริเวณหน้าที่ตั้งศพ

- เชิญประธานในพิธีทอดผ้าบังสุกุล ๑ ไตร (บางงานจะไปทอดผ้าบังสุกุล ณ สถานที่เก็บศพ แล้วนิมนต์พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล

- เชิญประธานในพิธีวางห่อดินขาว-ดินดำ และช่อดอกไม้บนพานหน้าศพ ตามลำดับ

- เมื่อทุกคนวางห่อดินและช่อดอกไม้เสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการเคลื่อนศพไปยังสถานที่เก็บศพ

- บรรดาญาติและผู้ที่เกี่ยวข้องจะจุดธูปเทียนวางพวงมาลัยหรือช่อดอกไม้เป็นอันดับสุดท้าย

การฌาปนกิจศพ

- การฌาปนกิจศพ ได้แก่ การปลงศพ หรือ เผาศพ เจ้าภาพจะต้องกำหนดวันที่จะทำการฌาปนกิจศพที่แน่นอน แล้วทำความตกลงกันกับเจ้าหน้าที่ของวัดหรือฌาปนสถานก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเลือกจองวันที่ต้องการ

- กรณีบรรจุเก็บศพไว้ก่อนที่จะทำการฌาปนกิจ จะต้องนำศพมาตั้งสวดพระอภิธรรมอีกวาระหนึ่ง โดยสวดก่อน ๑ คืน แล้ววันรุ่งขึ้นจะทำพิธีฌาปนกิจ หรืออาจจะไม่ตั้งสวดพระอภิธรรมอีก เพียงแต่ยกศพขึ้นตั้ง ในตอนเช้าเลี้ยงพระเพลและนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นเทศน์พระธรรมเทศนาในช่วงบ่าย แล้วทำการฌาปนกิจศพในตอนเย็น การกระทำเช่นนี้มักเรียกกันว่า “ตั้งเช้า เผาเย็น” ถ้าหากศพนั้นเป็นบุพการี สามี ภรรยา ก็ควรตั้งสวดพระอภิธรรมอีกคืนหนึ่งก่อน เพื่อเป็นเกียรติและระลึกถึงผู้ตาย อีกทั้งยังเป็นการบำเพ็ญกุศลเพิ่มเติมให้อีก

การบำเพ็ญกุศลหน้าศพ

ในวันที่มีพิธีพระราชทานเพลิงศพ หรือฌาปนกิจศพนั้น จะนิยมบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ผู้ตายก่อน เช่น

- จัดพิธีบวชลูกหลานเป็นพระภิกษุ หรือสามเณรที่เรียกว่า “บวชหน้าไฟ”
- นิมนต์พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธรูป และถวายภัตตาหารเพล (อาจจะเลี้ยงพระเพิ่มจำนวนเท่าใดก็ได้)

- จัดให้มีพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์
- นิมนต์พระสงฆ์สวดมาติกา บังสุกุล (จำนวนพระสงฆ์ ๑๐ รูป หรือนิยมเท่าอายุผู้ตายหรือตามศรัทธา)

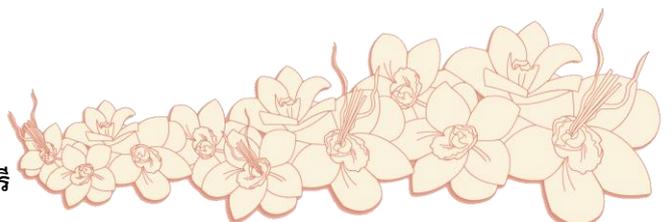
- ถวายเครื่องไทยธรรม กรวดน้ำ เป็นอันเสร็จพิธีบำเพ็ญกุศลหน้าศพ

เจ้าภาพจะต้องเตรียมอุปกรณ์หลักต่างๆ ได้แก่

๑. เครื่องไทยธรรม ผ้าสบงถวายพระสวดมนต์ฉันทเพล
๒. เครื่องไทยธรรมผ้าไตร และเครื่องติดกัณฑ์เทศน์ถวายพระเทศน์
๓. ผ้าไตรประธานเพื่อทอดบังสุกุล และมหาบังสุกุลก่อนทำการฌาปนกิจ
๔. ผ้าสบงถวายพระสวดมาติกาบังสุกุลตามจำนวนพระสวด (ส่วนใหญ่จะนิมนต์พระ ๑๐ รูป แต่บางแห่งจะนิมนต์พระทั้งวัดหรือตามจำนวนอายุของผู้ตาย)

๕. เตรียมดอกไม้จันทน์ให้กับแขกผู้มาร่วมงาน และดอกไม้จันทน์สำหรับประธานในพิธี (ปัจจุบันทางวัดหรือฌาปนสถาน จะมีบริการจัดเตรียมอุปกรณ์เหล่านี้ให้ทั้งหมด แต่หากทางเจ้าภาพอยากจะจัดก็จัดหาเองก็ได้)

เคลื่อนศพไปเมรุ

- หลังจากบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ผู้ตาย ก่อนจะเคลื่อนศพไปตั้งที่เมรุ นั้น นิยมให้ลูกหลานคนใกล้ชิดผู้ตายได้ทำพิธีขอมาศพ เพื่อเป็นการอภัยโทษที่เคยล่วงเกินต่อกัน โดยตั้งจิต หรือกล่าวคำขอมาต่อศพนั้นว่า "กายะกัมมัง วะจิกัมมัง มะโนกัมมัง อะโหสิกัมมัง โหตุ" (ข้าพเจ้าได้ล่วงเกินต่อท่าน [อาจจะออกนามผู้ตามก็ได้] ทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดี ทางใจก็ดี ขอท่านได้โปรดอโหสิกรรมด้วยเถิด)

พิธีแห่ศพเวียนเมรุ

- การเคลื่อนศพต้องนิมนต์พระสงฆ์ ๑ รูป เป็นผู้นำศพ เวียนรอบเมรุ ๓ รอบ
- การเวียนต้องเวียนจากขวาไปซ้ายของเมรุ คือ เดินเวียนซ้ายเมรุ (เมรุอยู่ทางซ้ายมือของผู้เดิน) เริ่มจากบันไดหน้าเมรุ
- เจ้าภาพและญาติของผู้ตายต้องเดินเข้าขบวนตามศพเวียนรอบเมรุด้วย
- ถ้าศพนั้นมีรูปถ่ายของผู้ตาย ซึ่งนำไปตั้งไว้ในที่บำเพ็ญกุศล ก็ต้องมีผู้ถือรูปถ่ายนำหน้าศพไปในขบวน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ และมีคนถือเครื่องทองน้อยหรือกระถางธูปนำหน้าศพ
- ลำดับการแห่ศพ ถือหลัก "พระ-กระถางธูป-รูปภาพ-ศพ-ญาติมิตร"
- เมื่อได้นำศพเวียนรอบเมรุครบ ๓ รอบแล้ว เจ้าหน้าที่นำศพขึ้นตั้งบนเมรุ

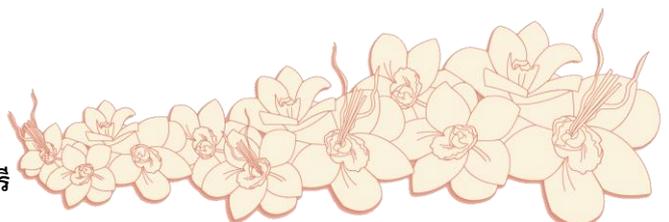
การทอดผ้าบังสุกุล

- การทอดผ้าบังสุกุลนั้น เจ้าภาพจะต้องพิจารณาว่า แขนกผู้มียกยัดขึ้นผู้ใหญ่ที่เชิญไว้ มีจำนวนเท่าใดก็จัดผ้าไตรเท่ากับจำนวนแขกขึ้นผู้ใหญ่ ส่วนจำนวนมากน้อยเท่าใดนั้นควรให้เป็นไปตามความเหมาะสม

- การเชิญแขกขึ้นทอดผ้าบังสุกุลเจ้าภาพจะต้องไปเชิญด้วยตนเอง โดยมีผู้ถือพานผ้าไตรตามเจ้าภาพไปด้วย
- แต่ถ้าแขกที่เป็นประธานเป็นผู้ใหญ่ชั้นสูง หรือเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของเจ้าภาพ ก็ควรถือพานผ้าไตรไปเชิญด้วยตนเอง

- เมื่อแขกผู้รับเชิญลุกจากที่นั่ง เจ้าภาพหรือผู้ถือพานผ้าไตร ก็เดินตามแขกผู้นั้นไป
- เมื่อขึ้นบันไดเมรุแล้วก็ส่งมอบผ้าไตรให้ ผู้ทอดผ้าก็จะรับผ้าไตรนำไปวางลงตรงที่สำหรับทอดผ้า แต่ถ้าไม่มีการจัดที่สำหรับทอดผ้าไว้ ก็วางผ้าไตรนั้นลงบนหีบศพทางด้านหัวนอนศพ แล้วผู้ทอดผ้าก็คอยอยู่จนกว่าพระสงฆ์จะมาชักผ้าบังสุกุล
- โดยลำดับการเชิญแขกขึ้นทอดผ้าบังสุกุลนั้น จะเชิญแขกผู้มีอาวุโสน้อยไปหามากตามลำดับ และเชิญประธานในพิธีขึ้นทอดผ้าบังสุกุลเป็นอันดับสุดท้าย
- เมื่อประธานในพิธีทอดผ้าบังสุกุลแล้ว ก็เชิญท่านประกอบพิธีประชุมเพลิงต่อไป

วิธีปฏิบัติกาเผาศพ

- นิยมยืนตรง ห่างจากศพ ประมาณ ๑ ก้าว
- ถ้าแต่งเครื่องแบบข้าราชการ นิยมยืนตรงโค้งคำนับ
- ถ้ามิได้แต่งเครื่องแบบข้าราชการ นิยมโน้มไหว้

พร้อมทั้งรูปเทียน ดอกไม้จันทน์ที่อยู่ในมือ (เฉพาะศพนั้นมีอาวสุสูงกว่าตน หรือมีอาวสุร่นราวคราวเดียวกัน)

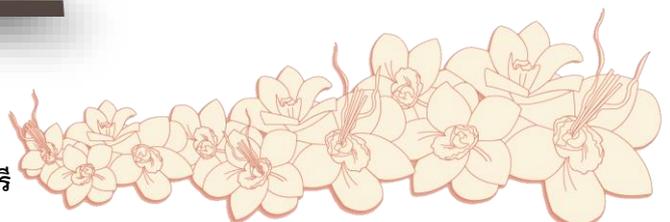
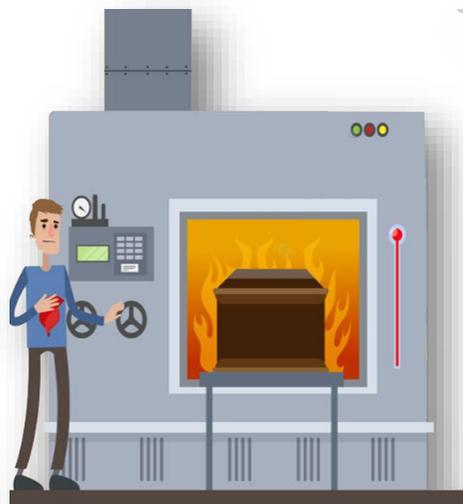
- ขณะที่ยืนตรงโค้งคำนับ หรือ โนมไหว้นั้น ควรตั้งจิตขอมาต่อศพนั้นว่า "กายะกัมมัง วจีกัมมัง มะโนกัมมัง อะโหสิกัมมัง โหตุ" (ข้าพเจ้าได้ล่วงเกินต่อท่าน ทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดี ทางใจก็ดี ขอท่านได้โปรด อโหสิกรรมให้แก่ ข้าพเจ้าด้วยเถิด)

- เมื่อขอมาต่อศพเสร็จแล้ว โนมตัวลงวางรูป เทียน ดอกไม้จันทน์ ที่เชิงตะกอน ในขณะนั้นควรพิจารณาตัวเอง ถึงความตาย ว่า "ร่างกายของมนุษย์เรานี้ ย่อมมีความตาย เป็นธรรมดาอย่างนี้ เป็นปกติอย่างนี้ ไม่ล่วงพ้นความตายอย่างนี้ไปได้เลย" ดังคำพระที่ว่า "อะยมฺปิ โข เม กาโย เอวัง ธมฺโม เอวัง ภาวึ เอวัง อะนะตีโต"

- เมื่อพิจารณาตัวเองระลึกนึกถึงความตายจบแล้ว ยืนตรง โค้งคำนับ หรือ ยกมือไหว้ศพอีกครั้ง พร้อมกับนึกอธิฐานในใจว่า "ขอจงไปสู่สุคติฯเถิด"

เผาจริง-เผาหลอก

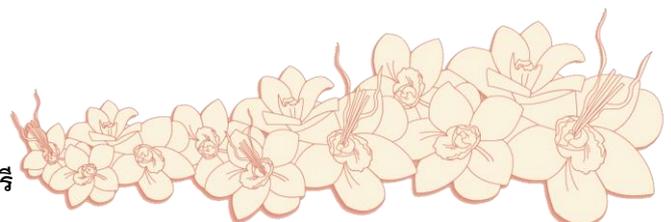
ธรรมเนียมปฏิบัติที่นิยมกันในปัจจุบันสำหรับการฃาปนกิจศพ จะมีพิธีการ "เผาหลอก" ก่อนแล้วจึง "เผาจริง" คือจะให้แขกที่มาร่วมงานทั้งหลาย ไปวางรูปเทียน ดอกไม้จันทน์ที่หน้าหรือใต้หีบศพ เพื่อแสดงความเคารพศพ ซึ่งเสมือนเป็นการทำพิธีเผาศพโดยสมมติ ยังมิใช่พิธีการเผาศพจริง แต่การ "เผาจริง" เพียงอย่างเดียวและจะทำกันในเวลาช่วงบ่ายถึงเย็นแต่เนื่องจากเกรงว่า การเผาศพจะก่อให้เกิดกลิ่น ซึ่งอาจสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้มาร่วมงาน

ตัวอย่างลำดับพิธีการมาปนกิจศพ

- ๐๙.๐๐ น. - เชิญศพขึ้นตั้งบนศาลาบำเพ็ญกุศล
- ๑๐.๑๕ น. - นิมนต์พระสงฆ์ประจำที่อาสน์สงฆ์
- ๑๐.๒๐ น. - เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- ๑๐.๒๕ น. - อาราธนาพระปริตร (กรณีจัดพิธีสวดพระพุทธรูปตอนเช้า)
- ๑๐.๓๐ น. - พระสงฆ์สวดพระพุทธรูป
- ๑๑.๐๐ น. - ถวายภัตตาหารเพลและเครื่องไทยธรรม
- ๑๒.๐๐ น. - เลี้ยงอาหารกลางวันแก่ญาติมิตรและแขกที่มาในงาน
- ๑๔.๐๐ น. - นิมนต์พระเทศน์ขึ้นบนอาสน์สงฆ์
- ๑๔.๐๕ น. - เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย จุดเทียนกัณฑ์เทศน์และหน้าที่ตั้งศพ
- ๑๔.๑๐ น. - อาราธนาศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา จบแล้วถวายกัณฑ์เทศน์
- ๑๕.๐๐ น. - นิมนต์พระสงฆ์ ๑๐ รูป ขึ้นอาสน์สงฆ์พร้อมกัน เพื่อสวดมาติกาบังสุกุล
- ๑๕.๓๐ น. - เคลื่อนศพเวียนเมรุ ๓ รอบ (พระสงฆ์นำศพ ๑ รูป)
- ๑๕.๔๕ น. - เชิญศพขึ้นสู่เมรุ
- ๑๖.๐๐ น. - อ่านคำและยืนไว้อาลัย (ถ้ามี)
- เจ้าภาพเชิญแขกผู้ใหญ่ทอดผ้าบังสุกุล (ลำดับจากผู้อาวุโสน้อยไปมาก)
- ประธานในพิธีทอดผ้าบังสุกุลหน้าหีบศพ
- เจ้าภาพเชิญแขกขึ้นประชุมเพลิง

การเก็บอัฐิ

ในการกำหนดเวลาเก็บอัฐินั้นสุดแล้วแต่เจ้าภาพจะต้องการ โดยนิยมปฏิบัติกัน ๒ แบบคือ

๑) ทำพิธีเก็บอัฐิในวันเผา : ใช้ปฏิบัติในงานพระราชทานเพลิงศพ หรืองานฌาปนกิจศพที่จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลอัฐิตดต่อกัน เพื่อรวบรัดงานให้เสร็จภายในวันนั้น

๒) ทำพิธีเก็บอัฐิในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น : ใช้ปฏิบัติในงานเผาศพที่เจ้าภาพ ประสงค์จะทำบุญอัฐิในวันรุ่งขึ้น (ทำบุญสามมหา) หรือยังไม่จัดทำบุญอัฐิเพราะยังไม่พร้อม

- เจ้าภาพต้องแจ้งความประสงค์ให้เจ้าหน้าที่ของวัดทราบ และจัดเตรียมโกศสำหรับบรรจุอัฐิน้ำอบหรือน้ำหอม ดอกไม้ และอาหารคาวหวานสำหรับถวายพระสงฆ์

- โดยนิมนต์พระสงฆ์มาพิจารณา "บังสุกุลอัฐิ"

หรือที่เรียกว่า "แปรรูป" หรือ "แปรธาตุ"

- ในการเก็บอัฐินั้น เจ้าหน้าที่สัปเหร่อ

นิยมทำพิธีแปรธาตุ คือ นำเอาอัฐิของผู้ตายที่เผาแล้ว มาวางเป็นรูปร่างคน โดยวางโครงร่างให้หันหัวไปทางทิศตะวันตก

แล้วนิมนต์พระสงฆ์ ให้พิจารณา "บังสุกุล ตาย" ก่อน

แล้วแปรธาตุโครงร่างกระดูกให้หันหัวไปทางทิศตะวันออก

แล้วนิมนต์พระสงฆ์ให้พิจารณา "บังสุกุลเป็น" อีกครั้งหนึ่ง

- ต่อจากนั้นจึงให้เจ้าภาพเก็บอัฐิ

ใส่โกศ โดยเลือกเก็บอัฐิจากร่างกาย รวม ๖ แห่งคือ กระโหลกศีรษะ ๑ ชิ้น แขนทั้ง ๒ ขาทั้ง ๒ และ ซี่โครงหน้าอก ๑ ชิ้น

- ส่วนอัฐิที่เหลือ รวมทั้ง "อังคาร" (ขี้เถ้า) ทั้งหมดนิยมกวาดรวมเก็บใส่ถุงหรือหีบไม้ แล้วเอาผ้าขาวห่อเก็บไว้ เพื่อนำไปบรรจุในที่อันเหมาะสมหรือนิยมนำไปลอยในทะเล

- เมื่อเก็บอัฐิเสร็จแล้ว นำอาหารคาวหวานไปถวายพระสงฆ์ที่นิมนต์มาพิจารณาบังสุกุล (หรือปัจจุบันจะนิยมทำแบบย่อ คือ หลังจากพระสงฆ์ชกผ้าบังสุกุลแล้ว ก็ประเคนไทยธรรมบนเมรุเลย) อุปกรณ์เครื่องใช้ที่ควรเตรียมพร้อมก่อน

๑) โกศ สำหรับใส่อัฐิ

๒) ถุงหรือหีบไม้ สำหรับใส่อัฐิและอังคารที่เหลือ (หรือใช้ผ้าขาว)

๓) ผ้าขาว สำหรับห่อถุงหรือหีบไม้ (ประมาณ ๒ เมตร)

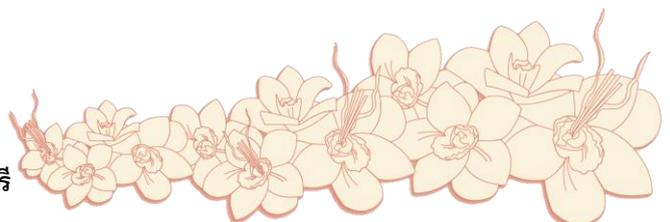
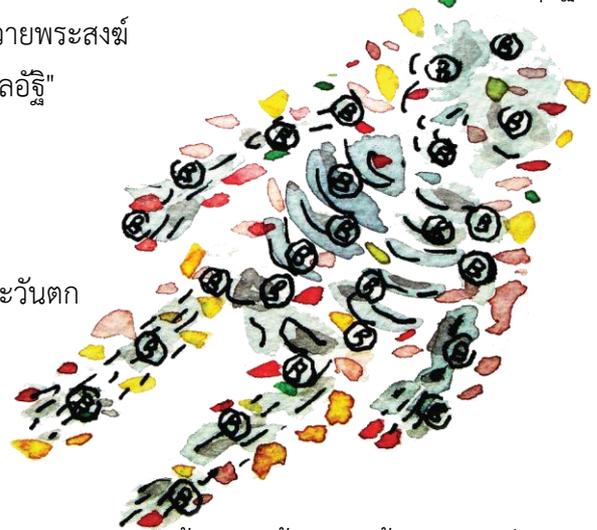
๔) ผ้าบังสุกุล สำหรับทอดบังสุกุล ก่อนเก็บอัฐิ (นิยมใช้ผ้าสบง)

๕) น้ำอบไทย ๑ ขวด

๖) ดอกมะลิ ดอกไม้ เหยียญเงิน (สำหรับโรยบนอัฐิ)

๗) อาหารคาวหวาน จัดใส่ปิ่นโต (สำหรับถวายพระสงฆ์)

๘) ดอกไม้รูปเทียน ไทยธรรม (ตามจำนวนพระสงฆ์)

พิธีสามหาบ

พิธีเก็บอัฐินี้ โบราณเรียกว่า "พิธี ๓ หาบ" คือ

๑. หาบของนุ่ง (สบงจีวร)
๒. หาบของกิน (อาหารคาว-หวานถวายพระ)
๓. หาบของใช้ (เตา หม้อ ถ้วยชาม เป็นต้น)

ญาติพี่น้องช่วยกันหาบเดินเวียนเมรุ ๓ รอบ ก่อนเก็บอัฐิ เรียกกันว่า "พิธีเดินสามหาบ" แล้วนำหาบสิ่งของไปตั้งเรียงไว้ที่อาสน์สงฆ์ เจ้าภาพนำเอาผ้าไตรจีวรไปทอดที่กองอัฐิ นิมนต์พระสงฆ์ ๓ รูป พิจารณาผ้าบังสุกุลเสร็จแล้วถวายสิ่งของสามหาบ พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศกุศลให้ผู้ตาย เรียกว่า "พิธีสามหาบ" ในปัจจุบันพิธีสามหาบ มีจัดกันน้อยลง โดยนิยมจัดอาหารใส่ปิ่นโตถวายพระแทน เพราะไม่ยุ่งยาก สะดวกต่อการปฏิบัติ

บรรจุอัฐิ

- อัฐิที่เหลือจากการเก็บใส่โกศ ซึ่งได้รวบรวมใส่ห่อผ้าไว้แล้ว บางรายก็จะซื้อเจดีย์มาบรรจุไว้ที่วัด บางรายก็บรรจุไว้ในเจดีย์หรือพระปรารักษ์ ซึ่งภายในได้ทำไว้เป็นช่องๆ บางวัดก็ทำสำหรับบรรจุอัฐิไว้ตามผนัง กำแพง ระเบียง ของวิหารหรือโบสถ์

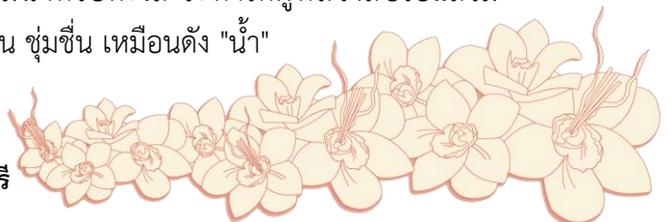
- เมื่อญาติได้ตกลงแล้วว่า จะทำการบรรจุอัฐิไว้ที่ใด ก็ติดต่อเจ้าหน้าที่ที่จัดการ ณ ที่นั้น
- เมื่อเวลาบรรจุ จุฑรูปเทียนเคาะพ้ออัฐิและบอกผู้ตายว่าจะบรรจุอัฐิไว้ในที่นั้น มีโอกาสเมื่อใดก็จะมาบำเพ็ญกุศลให้
- พร้อมกันนั้น นิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูป มาบังสุกุลให้แก่อัฐิ โดยมีของถวายพระ พร้อมด้วยใบปวารณาตามสมควร
- เมื่อได้บังสุกุลเสร็จแล้ว ก็ใช้น้ำอบหรือน้ำหอมประพรมที่ห่ออัฐินั้น แล้วจึงนำเข้าไปบรรจุ

ลอยอังคาร

คำว่า "ลอย" คือการปล่อยให้ลอยตามน้ำ (หรืออากาศ)

คำว่า "อังคาร" คือ เถ้าถ่านของศพที่เผาแล้ว

คำว่า "ลอยอังคาร" จึงหมายถึง การนำอัฐิไปลอยในน้ำ โดยนิยมไปลอยกันในแม่น้ำหรือทะเล เหตุผลที่คนนิยมลอยอังคารและอัฐิหลังจากฌาปนกิจศพแล้วนั้น เพราะมีความเชื่อกันว่าร่างกายของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นจากธาตุ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ มาประชุมรวมกัน ครั้นเมื่อร่างกายแตกดับแล้วก็ควรให้มันกลับไปอยู่ในสภาพเดิมตามธรรมชาติ โดย "น้ำ" เป็นหนึ่งในธาตุหลักที่มีลักษณะเย็น สงบ ชุ่มชื้น อีกทั้ง "น้ำ" ยังเป็นสิ่งที่คอยหล่อเลี้ยงชีวิตให้กับทุกสรรพสิ่ง ทำให้เกิดความเชื่อถือตามคตินิยมที่ว่า การนำอัฐิและอังคารไปลอยที่ในแม่น้ำหรือทะเล จะทำให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมีความสุข มีความสงบ ร่มเย็น ชุ่มชื้น เหมือนดัง "น้ำ"

ตัวอย่าง

บทพิธีกรงานฌาปนกิจ

กราบนมัสการ.....

กราบเรียน.....

และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ

กระผม..... ได้รับมอบหมายให้เป็นพิธีกรเพื่อดำเนินพิธีการในการประกอบพิธีฌาปนกิจ ในวันที่

ก่อนอื่นขอเชิญตัวแทนฌาปนกิจ (ธกส. สาขาปากช่อง โดย) มอบเงินช่วยงาน...เชิญตัวแทนเจ้าภาพ รับมอบ

สร้อยสังขารอันเป็นอนิจจังที่ทอดร่างสงบนิ่งอยู่บนจิตกาธาน ณ ฌาปนสถานของวัด..... เป็นสร้อยร่างอันไร้วิญญาณของ เพื่อรอกการประกอบพิธีฌาปนกิจ ซึ่งได้จากผู้ที่เป็นที่รักไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ คงเหลือแต่สิ่งที่ยังคงอยู่เพื่อระลึกนึกถึงคือคุณงามความดีที่ท่านได้สร้างสมไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเป็นอดีตแห่งความอาลัยอย่างหาที่สุดมิได้

บัดนี้...นาย.....ได้หยุดพักกระแสแห่งชีวิตของท่านแล้ว ตามวิถีสวรรค์แห่งมวลมนุษย์ทุกผู้ทุกนามมีอาจะหลีกเลี่ยงได้

ณ โอกาสก่อนที่จะถึงวาระแห่งการประกอบพิธีฌาปนกิจในวันนี้นั้น เจ้าภาพซึ่งประกอบไปด้วย ภรรยา ลูกหลาน และญาติพี่น้อง ใคร่ขอกราบขอบพระคุณท่านประธาน และท่านผู้มีเกียรติที่ได้กรุณามาร่วมงานฌาปนกิจในวันนี้

ถ้ามี ไม่มีให้ข้ามในวงเล็บนี้ไป(ก่อนที่จะประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลทอดผ้าบังสุกุลและผ้ามหาบังสุกุลนั้น เจ้าภาพมีจิตอันเป็นกุศลที่จะบริจาคเงินและสิ่งของให้กับวัดและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นกุศลอุทิศให้กับผู้วายชนม์ ตามลำดับดังต่อไปนี้

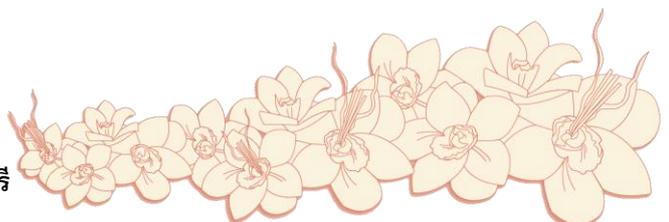
๑. ถวายโต๊ะม้านั่งวัดคลองม่วง เชิญไวยาวัจจรวัดคลองม่วงเป็นตัวแทนรับมอบ

๒. กองทุนอาหารกลางวัน รร.วันอาสาพัฒนา ๒๕๒๐

๓. กองทุนอาหารกลางวัน รร.บ้านวังบ้านสีสด

๔. ชมรมผู้สูงอายุ เรียนเชิญ คุณหมอสายชล รมยาคม)

ณ เวลานั้น จะได้บำเพ็ญกุศล ทักษิณานุปาทาน ทอดผ้าบังสุกุล และผ้ามหาบังสุกุล เพื่อเป็นกุศลอุทิศให้กับผู้วายชนม์ โดยกระผมจะได้เรียนเชิญ กราบเรียนเชิญท่านผู้มีเกียรติที่มีรายนามดังต่อไปนี้ เป็นตัวแทนทุก ๆ ท่านขึ้นทอดผ้าบังสุกุล และผ้ามหาบังสุกุล ตามลำดับต่อไป (ชักซ้อมการขึ้นทอดผ้าบังสุกุล เช่น การขึ้นวางดอกไม้จันทน์และการลงบันได)

๑. เรียนเชิญ.....ตำแหน่ง.....
ได้กรุณาให้เกียรติขึ้นทอดผ้าบังสุกุล

๑ กราบนิมิตต์.....วัด.....

เป็นองค์พิจารณาผ้าบังสุกุล

๒. เรียนเชิญ.....ตำแหน่ง.....

๑ กราบนิมิตต์.....วัด.....

๓. เรียนเชิญ.....ตำแหน่ง.....

๑ กราบนิมิตต์.....วัด.....

๔. เรียนเชิญ.....ตำแหน่ง.....

๑ กราบนิมิตต์.....วัด.....

๕. เรียนเชิญ.....ตำแหน่ง.....

๑ กราบนิมิตต์.....วัด.....

๖. เรียนเชิญ.....ตำแหน่ง.....

๑ กราบนิมิตต์.....วัด.....

๗. เรียนเชิญ.....ตำแหน่ง.....

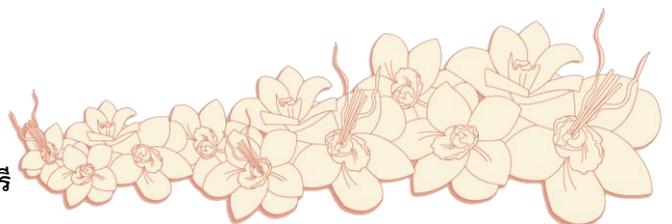
๑ กราบนิมิตต์.....วัด.....

๘. เรียนเชิญ.....ตำแหน่ง.....

๑ กราบนิมิตต์.....วัด.....

ท่านประธานและท่านผู้มีเกียรติที่เคารพครับ

ก่อนที่กระผมจะได้กราบเรียนเชิญท่านประธานในพิธี ซึ่งในวันนี้เจ้าภาพได้รับเกียรติอย่างสูงยิ่งจาก
(ชื่อ).....ได้ขึ้นทอดผ้ามหาบังสุกุลนั้น ใครขอนำประวัติของ
(ชื่อผู้วายชนม์)..... มาอ่าน เพื่อเป็นมรณสติตต่อไป

ประวัติโดยสังเขปของนาย.....

นาย..... เกิดเมื่อวันที่ ที่ บ้าน
..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด

เป็นบุตรของ คุณพ่อ..... คุณแม่..... มีพี่น้องทั้งหมด
..... คน โดยมีพี่น้องทั้งหมด คน ดังนี้

๑.

๒.

๓.

๔.

การศึกษา จบชั้น..... ที่โรงเรียน.....

เมื่อถึงวัยอันควร ได้สมรสกับ..... และมีบุตรธิดาด้วยกัน คน คือ

๑.....

๒.

อาชีพการงาน

นาย.....

ปัจจุบันประกอบอาชีพ.....

ชีวิตสมรส.....

อุปนิสัยและการมีส่วนร่วมกับชุมชน

นาย..... เป็นคนขยัน และตั้งใจทำงาน จนกระทั่งไม่มีเวลาหยุด
พัก ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เป็นคนมีระเบียบ ผลงานต้องออกมาดีเสมอ เป็นคนที่รักครอบครัวอย่าง
เสมอต้นเสมอปลาย รัก ห่วงใยลูก ๆ ภรรยา และญาติพี่น้องทุกคน ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบากของ
ตนเอง สำหรับกับเพื่อนบ้าน ก็เป็นคนมีอัธยาศัยไมตรีดี มีน้ำใจ
และเป็นที่ยกใคร่ของทุกคน

การมีส่วนร่วมกับชุมชน

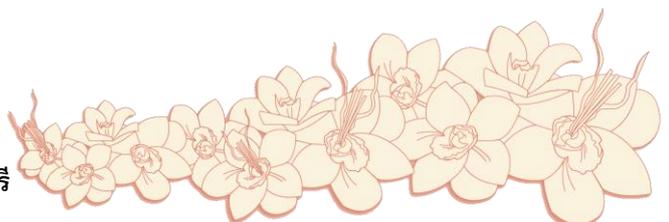
-เป็นผู้ร่วมจัดตั้งกลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้านหมู่ที่ ๔ เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๔

-เป็นกรรมการหมู่บ้าน

-เป็นกรรมการวัดคลองม่วง.....)

ไม่ต้องมีเพราะเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ(ด้านสุขภาพร่างกาย นาย..... ปกติเป็นคนมีสุขภาพร่างกาย
แข็งแรง ไม่เคยเจ็บป่วยถึงขั้นต้องนอนโรงพยาบาล เมื่อต้นปีนี้รู้สึกไม่สบาย จึงไปหาหมอ และต่อมาเมื่อ
๒-๓ เดือนที่ผ่านมาได้ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ลูก ๆ เห็นว่าคุณพ่อควรได้รับการรักษาที่
โรงพยาบาลที่ดีกว่านี้ จึงได้พาไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬา กรุงเทพมหานคร)

วันที่ เวลาประมาณ น.

นาย.....ได้จากภรรยา ลูกหลานญาติสนิท มิตรสหาย อย่างไม่มีวันกลับ สิริอายุได้
..... ปี (บอกสาเหตุของการเสียชีวิต)

อโหสิกรรม เมื่อครั้งผู้วายชนม์ยังมีชีวิตอยู่ หากได้ล่วงเกินท่าน หรือท่านได้ล่วงเกิน จะด้วย
เจตนาหรือหาไม่ก็ตาม ไม่ว่าจะป็นกายกรรม วาจากรรม หรือมโนกรรม ขอได้โปรดอโหสิกรรมแก่กัน

ด้วยบุญกุศลที่นาย..... ได้สร้างสมไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ตลอดจนกุศลผลบุญ
ที่ทุกท่านได้ร่วมกันบำเพ็ญในวันนี้ ขอได้โปรดเป็นพลวปัจจัย เป็นกุศลน้อมนำส่งให้ดวงวิญญาณของ
นาย..... จงไปสู่สุคติในห้วงสัมปรายภพด้วยเทอญ

ท่านประธานและท่านผู้มีเกียรติที่เคารพครับ

สมเด็จพระปรมาณูชิตชิโนรส ท่านได้รจนาวไว้ในภุชมาสอนน้อง เพื่อเป็นอุทาหรณ์
เตือนสติพวกเราท่านทั้งหลายว่า

พฤษภกาสร อิกกุญชรอันปลดปลง

โททนต์เสนงคง สำคัญหมายในกายมี

นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์

สลิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

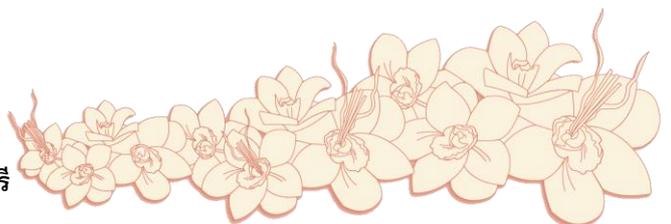
เพื่อเป็นการไว้อาลัยแก่ผู้วายชนม์เป็นครั้งสุดท้าย ขอเรียนเชิญแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน
ได้กรุณายืนสงบนิ่ง เป็นเวลาประมาณ ๑ นาทีขอบคุณครับ..... เชิญนั่งครับ (ชักซ้อมการขึ้นวาง
ดอกไม้จันทน์)

ลำดับต่อไปจะเป็นการทอดผ้ามหาบังสุกุล และประชุมเพลิงของท่านประธานฝ่ายฆราวาส
และประธานฝ่ายสงฆ์

กราบเรียนเชิญ.....ประธานในพิธี
ได้กรุณาให้เกียรติขึ้นทอดผ้ามหาบังสุกุล และ ประชุมเพลิง

กราบนิมนต์.....ประธานฝ่ายสงฆ์
ได้เป็นองค์พิจารณาผ้ามหาบังสุกุล และประชุมเพลิง กราบนิมนต์ครับ

(กล่าวขอบคุณและอวยพรแขกที่มาร่วมงาน เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ)

เอกสารอ้างอิง

- ๑) พิธีการ-พิธีกรรม (ของกองทัพเรือ)
- ๒) คู่มือการประกอบพิธีศพ (ของกรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)
- ๓) โครงการสื่อสารสร้างความตระหนัก วิธีสู่การตายอย่างสงบเครือข่ายพุทธิกา

